

Kh.A. Aubakirov¹, D.A. Baimukhanov¹, S.S. Rachmanov³

¹Southwest Scientific Research Institute of Animal Breeding and Crop Growing,
Shymkent, member correspondent of the RAM, Candidate of Agricultural Sciences,

E mail: hamit_a57@mail.ru;

² Kazakh Scientific Research Institute of Animal Breeding and Forage Production, Almaty, corresponding member
of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Doctor of Agricultural Sciences, E mail:

dbaimukanov@mail.ru;

³Kazakh Scientific Research Institute of Animal Breeding and Forage Production, Almaty,
Doctor of Agricultural Sciences

**PECULIARITIES OF COLOR TYPES DISPERSION
IN POPULATION OF HORSES BRED AT THE FARM
«BAPYSH-SEISENBAY» IN ZHAMBYL REGION**

Abstract: Local breeds have various color types. Pure breeds of horses have specific colors and types. That is why types and colors can, at some extent, serve as one of the major features in assessment of belonging to any animal breed. Analysis of data of mare type distribution showed that color of local horse population is various and there are 11 main types. Animals with palm-color (30%), chestnut (19,4%), black-brown (15,0%) and bay-brown (10,0%) colors totally make up 74,4% of livestock. Rare colors include light-gray, cream (1,9%) and light-brown (2,5%) colors. Red, crow, gray and dun colors are moderately spread, the level of frequency in population is within 6,9-4,4%.

Color of different animal breeds depend on pigmentation of hair coat and skin is called color type. Wild animals have adaptive and protection skin, they are usually similar within one breed, but have some features. As for stud breeds, the adaptive nature of color has lost its significance. Many stud breeds have definite standard color type – «brand name». For example black-and-white cattle, big white pigs, Lipizzaners, Palomino, Kazakh white-headed cattle, Auliyekol breed, etc. For these breeds color type is a significant feature in determination of genuineness. Color type is important in fine-wooled sheep breeding, animal breeding, hare breeding, etc.

Color of animals is the most valuable indicator of the total force of organism resistance. Horses of crow, cream, chestnut colors are more resistant to unfavorable environmental conditions and have better health and capability. According to the scientists there is an interconnection between the bright color of animals and those with dark color, resulting less resistance to unfavorable environmental conditions. Usually animals have combination of white color with black and brown. In animal breeding there are many examples of coincidence of white color with high breed level (Simmental, Auliyekol breed, Shorthorn).

The distinct connection between the color types and working qualities of horses has not been identified, but genuine roadster breed of horses of rare and original colors are in a high demand in the domestic and especially in the foreign market.

In 2004 two heads of studs of Kushum breed were imported from Patsayeva Ltd, Alexandrovka village, Kargalinskiy district, Aktyubinks region and 1 head of Kushum breed from Technoservice Ltd, Aktobe city was also imported in order to improve the productivity indexes and increase of live weight of local horses. These studs and their offsprings have adapted to local natural and climatic conditions and successfully grow and breed.

This year several researches on genealogical analysis of 350-head horse herd content and origin of 21 breeding studs were carried out. Analysis of records of genealogy was carried out as well as record of life weight, productivity of indexes and measurements of animal bodies.

Conclusion. Genetics of color type of majority of animals has many features. Knowledge of a specific gene connected with formation of colors of one animal breed is, certainly, applied to other animal species. Interest to the issue of inherited color type of horses has recently risen. In particular, determination of definite color type inheritance enables to use this feature for identification and control of breed animal genuineness. Specific color are characteristic for animals bred by targeted selection work, sometimes individual animals with individual color types are met. Therefore, color type of animals can be used as an additional feature for determination of horse genuineness. There are 11 main color types among the animals at the farm "Bapysh-Seisenbay" that demonstrates insufficient homogeneity of population and consolidation of breed features.

The results of research are recommended in all camel farming of South Kazakhstan region, specialized in productive horse breeding.

The source of funding for research is Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan.

The names of funding organizations – Southwest Scientific Research Institute of Animal Breeding and Crop Growing; Kazakh Scientific Research Institute of Animal Breeding and Forage Production.

Keywords: colors, types, dispersion, pigment, horses, mares, male horses.

636.1/636:59

Х.А. Аубакиров¹, Д.А. Баймуканов², С.С. Рахманов³

¹Оңтүстік-Батыс мал және өсімдік шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты, Шымкент, АМА корреспондент – мүшесі, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты,

²Қазақ мал және мал азығы ғылыми-зерттеу институты, Алматы қаласы, Қазақстан Республикасы Ұлттық академиясының корреспондент – мүшесі, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы;

³Қазақ мал және мал азығы ғылыми-зерттеу институты, Алматы қаласы, жылқы шаруашылығы бөлімінің менгерушісі, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы

ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ «БАПЫШ-СЕЙСЕНБАЙ» ШАРУА ҚОЖАЛЫҒЫНДА ӨСІРІЛЕТІН ЖЫЛҚЫ ПОПУЛЯЦИЯСЫНДАҒЫ ТҮСТЕРДІҢ ТАРАЛУ ЕРЕКШІЛІКТЕРІ

Аннотация. Жануарлардың қолдан шығарылған көптеген түрлерінің белгілі бір түстері болады. Таза қанды жылқы тұқымына өзіндік түстер тән боп келеді. Сондықтан түс тұқымның таза қандылығын анықтаудағы басты белгілердің біріретінде қолданыла алады. «Бапшы-Сейсенбай» шаруа қожалығында өсірілетін жергілікті жылқы түстерінің таралуын талдау нәтижесі, жергілікті жылқы популяциясында түрлі түстер кездесетінін және негізінен олардың 11 түрі ұшырасқандығын көрсетті. Мұнда басым түстер қатарына торы (30%), күрең (19,4%), қаракер (15,0%) және кері (10,0%) жатады және олардың айғыр үйірлеріндегі жалпы үлесі 74,4% құрады. Өте сирек кездесетін түстер қатарына акбоз, сары (1,9%) және құла (2,5%) түстер жатса, жирен, кара, көк және сұр түсті жылқылардың популяциядағы үлесі орташа деңгейде, яғни 6,9-4,4% көлемінде таралған.

Түйін сөздер: түстер, рендер, таралу, пигмент, жылқы, айғырлар, биелер.

Кіріспе. Жануарлардың терісі мен жүн жамылғысының пигменттелуінен болатын боялу ерекшелігін – олардың түсі деп атайды. Жабайы жануарлардың боялуы бейімделушілік сипатқа ие болғандықтан, бір түрдің шеңберінде олардың түстерінде кейбір болмашы ауытқулары болмаса, көбінесе бірдей болады. Үй жануарларында болса олардың сыртқы бояулары өзінің бейімделушілік мәнін әлдеқашан жоғалтқан. Жануарлардың жаңадан шығарылған көптеген түрінің өзіне тән белгілі бір түсі, яғни «зауыттық маркасы» болады: ірі ақ түсті шошқа, владимирлік ауыр жүк тасушы, паломино, липициандар, кара-ала сиыр, қазақтың ақ бас сиыры және т.б. Мұндай жағдайларда түс белгілі бір тұқымның тазақандылығын анықтаудағы басты белгі болып табылады. Биязы жүнді қой шаруашылығында, қоян және т.б. тауарлық аң өсірушілер арасында түстің шаруашылықтық маңызы өте үлкен, себебі олбасқа да белгілермен бірге терінің құнын анықтайды. Ерте кездері жануарлардың түсіне белгілі бір нышандық немесе діни мән де берілген болатын.

Табиғат зерттеушісі В.А.Чудовский [1], А.Кроненков [2] жануарлардың түсі мен оның мінезінің арасында байланыс бар деп білді. Олардың жасаған жирен жылқылар – қозғыш, торылар – қызу қанды, сұрлар – сылбыр, ал кара жылқылар – салқын қанды болады деген тұжырымдарында

теориялық негіз жоқ. Осындай тұжырымдар қатарына В.А.Чудовскидің [1] жирен жылқыда қара дақтары болса – ол төзімділіктің белгісі, жылқының төбе қасқасы кең болса – ол бас бермейді, ал сирақ жағындағы аласы өте жоғары болса – оның аяғы әлсіз келеді деген пайымдауларын да қосуға болады.

А.В. Яблоков., А.Г. Юсуфовтардың [3] мәліметінше сүтқоректілердің кейбір түрлеріндегі түсінің әлсіреуіне алып келетін қайсібір мутациялардың нәтижесінде, гендердің плейотроптық әсер етуінен жоғары қозғыштығы немесе жүйкесінің бұзылуы (эпилепсия) көрініс табады.

Пигменттену деңгейі ағзаның орта жағдайына жалпы қарсы тұру күшінің құнды дәлелі болып табылады. Қара, торы, құласұр түсті жылқылар ортаның өзгеруіне тез бейімделеді, денсаулығы жақсы, жұмысқа қабілетті болып келеді. Ғалымдар жануарлар түсі мен дене түзілімі арасындағы байланысты зерттеу барысында, ақшыл түсті жануарлардың басым бөлігі дене бітімінің нәзіктігіне ие және көп жағдайларда қоршаған ортаның жағымсыз әсерлеріне төзімсіздеу болып келетіндігін анықтаған. Бұлардың арасында ақ пен қара және қызыл жүн талшықтарының араласуы жиі кездеседі. Ірі қара малы шаруашылығында ақ түсті жануарлар көбінесе жоғары деңгейде жүргізілген сұрыптау мен асылдандыру жұмыстарының нәтижесі болып табылады (мысалы шортгорн, симменталь, әуликөл тұқымдары).

С.П. Урусовтың [4] тұжырымы бойынша «Жақсы жылқының барлық түсі жақсы» деп айтылғанмен де, асыл тұқымды жануарларға белгілі бір түстер тән. Қолдан сұрыптау нәтижесінде шығарылған асыл тұқымды жылқылар үшін түстердің араласуы тән қасиет емес, мысалы таза қанды жылқылар сұр немесе ала болып келмейді.

Х.А. Аубакиров және басқаларының [5] зерттеулерінде Жамбыл облысы өңірінде өсірілетін жабы типті жылқы популяциясында түстердің таралуы әртүрлі болып келетіні анықталған. Мұнда 11 түрлі түс кездескен.

Жабайыланып кеткен жылқылардың ішінде торылар мен сұрғылттары басым бөлігін құрайды. Бұған мысал ретінде кезінде Европа құрлығында кең таралған – тарпаң, Америка континентіндегі – мустанг, Азиядағы – жоңғар жылқыларын келтіруге болады. Қазақ даласында кең таралған жабайы жылқы түрі – керқұланың (Пржевальский жылқысы) құйрық-жалы мен арқа тұсы қара кер, ал денесінің негізгі түсі қою құла болып келген.

Жұмыстың мақсаты. Жергілікті жерде өсірілетін қазақтың жабы типті жылқы популяциясындағы негізгі түстердің таралу деңгейін анықтау. Жылқының тұқымдық ерекшеліктері бойынша белгілерінің тұрақтануы бағытында сұрыптау жұмыстарын жүргізу

Зерттеу зерзаты мен әдістері. Жылқыларды тұқымдық белгілері бойынша бағалау жұмыстары «Жергілікті жылқы тұқымдарын бағалау» (2004) бойынша жүргізілді. Статистикалық мәліметтерді өңдеуде «Биометрия» оқулығы (2011) қолданылды.

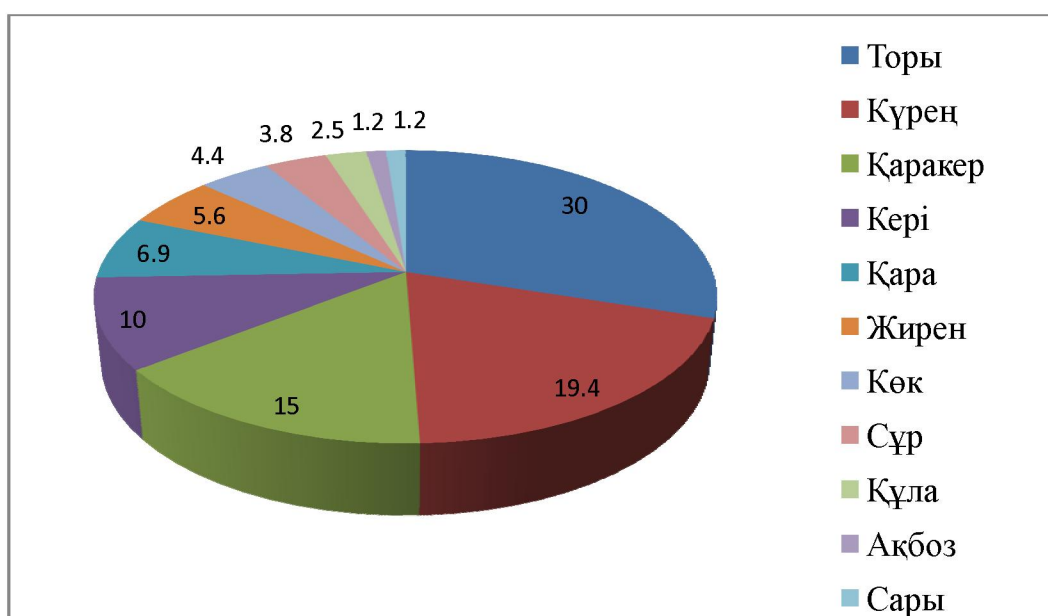
Зерттеу нәтижелері. Жылқының түсі мен оның жұмысқа деген қабілеттіліктері арасында әлі де нақты байланыс анықталмаған, дегенмен де, сирек кездесетін, өзіндік соны түске ие жылқылардың бағасы жоғарырақ.

Жамбыл облысы, Байзақ ауданы «Бапыш-Сейсенбай» шаруа қожалығында өсірілетін жергілікті жылқылардың өнімділік көрсеткіштерін арттыру мақсатында жоғары өнімді жылқы тұқымдарымен қан араластыра шағылыстыру үшін 2004 жылы Ақтөбе облысы Қарғалы ауданы, Александровка аулындағы «Пацаева»ЖШС 2 бас және Ақтөбе қаласындағы «Техносервис» ЖШС 1 бас көшім тұқымды айғырлары әкелінген болатын. Қазіргі кезде осы айғырлар мен олардан алынған ұрпақтары жергілікті жағдайға толығынан бейімделіп, көбеюде.

2015 жылы шаруашылықтағы 350 бас биелер мен 2009-20015 жылдары үйірлерге салынған 21 айғырлардың генеалогиялық тегі сарапталып, өнімділік көрсеткіштері, дене бітімі ерекшеліктері мен кластылығы анықталып, толықтай есепке алынды. Негізгі үйірлік айғырлардың лақап аттары, бірдейлендіру нөмірлері мен түстері келесі тізімде беріледі:

- 1.«Агата», 2003 жылғы, күрең,бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002128
2. «Қайсар айғыр», 2001жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000001896
3. «Сағадат торы», 2004 жылғы, торы,бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002281
4. «Буржи айғыр», 2006 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002056
5. «Колбы айғыр», 2006 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000001997
6. «Замандас», 2001 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000003184
7. «Қиық қасқа», 2002 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002515

8. «Жүрек қасқа», 2009 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002194.
9. «Рамстор», 2008 жылғы, торы, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000003291
10. «Секунд», 2000 жылғы, жирен, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000003031
11. «Күрең айғыр», 2009 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000003007
12. «Күрең қасқа», 2006 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000003003
13. «Жуас айғыр», 2009 жылғы, торы, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002838
14. «Асау айғыр», 2000 жылғы, қаракер, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002802
15. «Күрең айғыр», 2008 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002501
16. «Тырна айғыр», 2004 жылғы, торы, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000001899
17. «Кумский айғыр», 2000 жылғы, күрең, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000001927
18. «Кері қасқа», 2009 жылғы, кері, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002441
19. «Тәжібай айғыр», 2009 жылғы, кері, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002146
20. «Асау қара», 2008 жылғы, қара, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000003075
21. «Ұшқалақ», 2008 жылғы, кері, бірдейлендіру нөмірі KZH 398064000002397

Сурет 1 – Негізгі айғыр үйріндегі биелерде түстердің таралу деңгейі

Үйірлердегі жылқы түстерінің таралуын талдау нәтижесі (1-кесте), жергілікті жылқы популяциясында түрлі түстер кездесетінін және негізінен олардың 11 түрі ұшырасқандығын көрсетті. Мұнда басым түстер қатарына торы (30%), күрең (19,4%), қаракер (15,0%) және кері (10,0%) жатады және олардың айғыр үйірлеріндегі жалпы үлесі 74,4% құрады. Өте сирек кездесетін түстер қатарына ақбоз, сары (1,9%) және құла (2,5%) түстер жатса, жирен, қара, көк және сұр түсті жылқылардың популяциядағы үлесі орташа деңгейде, яғни 6,9- 4,4% көлемінде таралған.

Нәтижені талқылау. Жалпы алғанда жылқыда 100-ге тарта түстер бар деп есептеледі. Жылқы табыны әр жақтан жиналған, тұқымы бойынша біркелкі болмаса, оның құрамында әр түрлі түстер де көп кездеседі. Көптеген жылдар бойына жүргізілген сұрыптау жұмыстарының нәтижелерінде шығарылған асыл тұқымды мал тұқымдарына белгілі бір түстер ғана тән екендігі белгілі. Ал Жамбыл облысы, Байзақ ауданы «Бапыш-Сейсенбай» шаруа қожалығында өсірілетін жергілікті жылқыларда 11 түс кездесті. Яғни бұл аталған популяция өкілдерінің әлі де басты белгілері бойынша тұрақтанбағандығын көрсетеді.

Кесте1 – Негізгі айғыр үйіріндегі биелерде түстердің таралуы

Айғырдың лақап аттапы	Тұқымы	Түсі	n	Бие түстері										
				То-ры	Кү-рең	Қа-ра-кер	Кері	Қа-ра	Жи-рен	Көк	Сұр	Құ-ла	Ақ-боз	Са-ры
Секунт	Көшім	Жирен	19	7	4	2	2	-	2	1	1	-	-	-
Қайсар	Көшім	Күрең	18	6	4	2	2	1	1	-	-	1	-	1
Замандас	Көшім	Күрең	18	6	4	3	3	-	-	1	-	-	1	-
Агата	Жабы	Күрең	17	5	3	4	2	2	1	-	-	-	-	-
Буржи айғыр	Жабы	Күрең	18	6	3	3	1	2	1	1	1	-	-	-
Колбы айғыр	Жабы	Күрең	18	5	3	2	2	1	2	2	-	1	-	-
Күрең айғыр	Жабы	Күрең	19	5	3	3	2	2	1	-	1	1	-	1
Асау қара	Жабы	Қара	18	4	4	3	-	1	-	2	2	1	1	-
Тырна айғыр	Жабы	Торы	15	4	3	2	2	2	1	-	1	-	-	-
Барлығы			160	48	31	24	16	11	9	7	6	4	2	2

Қортынды – жылқының түсі мен ондағы кездесетін белгілер, оны жалпы топтың ішінен тануға жәрдемдеседі, асыл тұқымдылығын растайтын құжаттың осы жылқыға берілгендігін анықтауға мүмкіндік береді. Жылқылар, бір-бірінен, өздерінің дене пішіні, түсі, әртүрлі белгілері бойынша ерекшеленіп тұрады. Бір тұқымның өкілдерінің дене пішіндерімен түстері бірдей болғанымен, олардың басында немесе аяғында әр түрлі дақтары болуы мүмкін. Сондықтан да, оның әр түрлі ерекшеліктерінің жиынтығын пайдалана отырып, әрбір жылқының өзіне тән сипаттамасын алуға болады. Белгілі бір белгілердің тұқым қуалаушылық заңдылықтарын анықтауда, асыл тұқымды жылқылардың тегін нақтылауға байланысты мәселелерді шешуде қосымша белгілер ретінде пайдалануға мүмкіндік береді. Тәжірибелік мал топтарындағы түстер таралымын зерттеу нәтижелері мұнда 11 негізгі түстердің таралғанын көрсетті. Бұл "Бапыш-Сейсенбай" шаруа нәтижелері қожалығында өсірілетін жылқы популяциясының негізгі белгілері бойынша әлі де тұрақтана қоймағандығын көрсетеді.

Зерттеу жұмыстарын қаржыландыру көзі – Қазақстан республикасы ауыл шаруашылығы министрлігі.

Қаржыландыру мекемесінің аты – ЖШС «Оңтүстік-Батыс мал және өсімдік шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты».

ӘДЕБИЕТ

- [1] Кровенков А. Масти лошадей//Коневодство и конный спорт. – 1991. – №8. – С.36-37.
- [2] Чудовский В.А. О лошадях с отметинами// Коннозаводство, 1896, №1. – С.65-67.
- [3] Яблоков А.В., Юсуфов А.Г. Эволюционное учение. – М., 1989, – С.121
- [4] Урусов С.П. Книга о лошади., – М. – 2001. С.685-689.
- [5] Аубакиров Х.А., Сейтбаев К.Ж., Глепов А.А., Кенжеходжаев М.Д., Гаражаев М. Распределения окрасок и качественный состав популяций местных лошадей типа жабе Жамбылской области РК. ISSN 1996-3955. Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. №12., часть 8., Москва, 2015 г. –С. 1466-1470
- [6] Аубакиров Х.А. Оқулық. ҚР Білім және ғылым министрлігі. ӘОЖ 575 (075) КБЖ 28.04 я7 А91, Алматы, ЖШС РІПБК «Дәуір», 2011., -407 б.

REFERENCES

- [1] Krovenko A. Hors e color types //Horse breeding and horse-riding – 1991. – №8. – pp.36-37. marks// Horse farming, 1896, №1. – pp.65-67.
- [2] Chudovskiy V.A. About horses with 2001. pp.685-689.
- [3] Yablokov A.V., Yusufov A.G., Evolution study – M., 1989, – p.121
- [4] Urussov S.P. Book about horse, – M. –2001. p.685-689.
- [5] Aubakirov Kh.A., Seitbayev Kh.A. Tlepov A.A., Kenzhekhajayev M.D., Garazhayev M. Distribution of colors and qualitative content of zhabe type local horses population in Zhambyl region RK.ISSN 1996-3955. International magazine for applied and fundamental research. №12., part 8., Moscow, 2015 – pp. 1466-1470
- [6] Aubakirov Kh.A. «Biometry». utorial. The Ministry of science and education of the Republic of Kazakhstan, OR 575 (075) CBZ 28.04 я7 A91, Almaty, publishing house «Daur», 2011., -407 pages

636.1/636:59

Х.А. Аубакиров¹, Д.А. Баймуканов², С.С. Рахманов³

¹Юго – Западный научно - исследовательский институт животноводства и растениеводства, г. Шымкент, член-корреспондент РАМ, кандидат сельскохозяйственных наук;

²Казахский научно-исследовательский институт животноводства и кормопроизводства, г. Алматы, член-корреспондент Национальной академии наук Республики Казахстан, доктор с.-х. наук;

³Казахский научно-исследовательский институт животноводства и кормопроизводства, г. Алматы, заведующий отделом коневодства, доктор с.-х. наук

ОСОБЕННОСТИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ МАСТЕЙ В ПОПУЛЯЦИИ ЛОШАДЕЙ, РАЗВОДИМЫХ В КРЕСТЬЯНСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ «БАПЫШ-СЕЙСЕНБАЙ» ЖАМБЫЛСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация Окрас популяции местных лошадей довольно разнообразный. Преобладают животные с гнедой (30%), темнорыжей (19,4%), караковой (15,0%) и гнедосаврасой (10,0%) мастей, которые в общей сложности занимают 74,4% поголовья. К редковстречающимся мастям можно отнести животных с светло-серой, соловой (1,9%) и саврасовой (2,5%) окраской. Умеренно встречаются животные рыжего, вороного, серого и мышастого цвета, уровень частоты которых в популяции находится в пределах 6,9- 4,4%.

Результаты исследования. Окраска различных пород животных, которая зависит от пигментаций шерстного покрова и кожи называется мастью. Так как окраска диких животных имеет приспособительный и защитный характер, она в пределах одного вида обычно одинакова, только с небольшими индивидуальными отклонениями. У культурных пород приспособительный характер окраски давно потерял свое значение. Многие культурные породы имеют определенную стандартную масть – «заводскую марку». Например, черно-пестрый скот, крупная белая порода свиней, липицианы, паламино, казахская белоголовая порода скота, аулиекольская порода и т.д. У таких пород масть – существенный признак в определении чистопородности. Масть имеет важное народнохозяйственное значение в тонкорунном овцеводстве, звероводстве, кролиководстве, так как от нее зависит ценность получаемого сырья и продукции.

Окраска животных является ценнейшим показателем общей силы сопротивления организма. Лошади вороной, буланой, гнедой мастей лучше противостоят к неблагоприятным факторам внешней среды, обладают хорошим здоровьем и работоспособностью. По данным ученых, имеются связь светлой окраски животных с большей изнеженностью телосложения, меньшей сопротивляемости к неблагоприятным факторам внешней среды. Обычно у животных преобладает сочетание белой шерсти с черной и коричневой. В скотоводстве есть множество примеров совпадения белой окраски животного с их высокой культурностью (симментальский скот, аулиекольская порода, шортгорн).

Четкой связи между мастью и рабочими качествами лошадей пока не установлено, однако чистопородные верховые породы лошадей редких и оригинальных окрасок на внутреннем и особенно на внешнем рынке пользуются большим спросом.

Для улучшения продуктивных показателей и повышения живой массы местных лошадей 2004 году в к/х «Бапшы-Сейсенбай» были завезены 2 головы жеребцов кушумской породы из ТОО «Пацаева» села Александровка Каргалинского района Актюбинской области и 1 голова из ТОО «Техносервис» г. Актобе». В настоящее время эти жеребцы и их потомства адаптированы к местным природно-климатическим условиям и успешно растут и размножаются.

В текущем году в к/х "Бапшы-Сейсенбай" были проведены работы по генеалогическому анализу состава табуна с общим количеством 350 голов кобыл и происхождения 21 косячных жеребцов, которые работали в период с 2009-2015 гг. Были проведены анализ записи родословных, учет живой массы, продуктивных показателей и промеров телосложения животных.

Обсуждение результатов. Генетика масти у большинства животных имеет много общих признаков и

черт. Знание об определенном гене, связанном с образованием окрасок у одного вида животных, безусловно, применимо и к другим видам животных. Интерес к вопросу наследования масти у лошадей в последнее время значительно возрос. В частности, установление определенных закономерностей наследования масти лошадей позволит использовать этот признак при идентификации и контроля происхождения племенных животных. Выведенным целенаправленной селекционной работой чистопородным животным присущи определенные масти, иногда встречаются особи с индивидуальными оттенками. Поэтому масть животных может использоваться как дополнительный признак при определении чистопородности лошади. Среди изученных животных к/х "Бапшы-Сейсенбай" встречаются 11 основных мастей, что показывает недостаточную однородность популяции и консолидации породных признаков.

Анализ данных распределения мастей кобыл косяков показали, что окрас популяции местных лошадей довольно разнообразный. Преобладают животные с гнедой (30%), темнорыжей (19,4%), караковой (15,0%) и гнедосаврасой (10,0%) мастей, которые в общей сложности занимают 74,4% поголовья. К редко встречающимся мастям можно отнести животных со светлосерой, соловой (1,9%) и саврасовой (2,5%) окраской. Умеренно встречаются животные рыжей, вороной, серой и мышастого цвета, уровень частоты которых в популяции находится в пределах 6,9 - 4,4%. Анализ данных распределения мастей кобыл косяков показал, что окрас популяции местных лошадей довольно разнообразный и встречается 11 основных ее видов. Преобладают животные с гнедой (30%), темнорыжей (19,4%), караковой (15,0%) и гнедосаврасой (10,0%) мастей, которые в общей сложности занимают 74,4% поголовья. К редковстречающимся мастям можно отнести животных со светлосерой, соловой (1,9%) и саврасовой (2,5%) окраской. Умеренно встречаются животные рыжего, вороного, серого и мышастого цвета, уровень частоты которых в популяции находится в пределах 6,9- 4,4%.

Источник финансирования исследований – Министерство сельского хозяйства Республики Казахстан.

Наименования финансирующих организаций – ТОО «Юго – Западный научно - исследовательский институт животноводства и растениеводства»; ТОО «Казахский научно – исследовательский институт животноводства и кормопроизводства».

Ключевые слова: окраски, масти, распространение, пигмент, лошади, жеребцы, кобылки.

Сведения об авторах:

Аубакиров Хамит Аблгазинович, кандидат с. – х. наук, старший научный сотрудник ТОО «Юго – Западный научно - исследовательский институт животноводства и растениеводства», г. Шымкент, член-корреспондент РАН;

Дастанбек Асылбекович Баймуканов, доктор с. – х. наук, главный научный сотрудник отдела коневодства ТОО «Казахский научно – исследовательский институт животноводства и кормопроизводства», г. Алматы, член – корреспондент Национальной академии наук Республики Казахстан;

Рахманов Сейлхан Султанбекович, – доктор с. – х. наук, заведующий отдела коневодства ТОО «Казахский научно – исследовательский институт животноводства и кормопроизводства», г. Алматы